

De Oorlogsorde in een stroomversnelling

Samen met Marc Verschooris dook Dr. Yves Louis in de archieven, op zoek naar de duistere ontstaansgeschiedenis van de Orde van Geneesheren. In deel 2 van hun onderzoeksrapport gaan ze dieper in op de missie van de nieuwe Orde. Joodse artsen werden uitgesloten en dokters die weigerden zich bij de Orde in te schrijven, riskeerden blinde terreur.

In deel 1, dat op 22 februari in deze krant verscheen, kon u lezen hoe tijdens de Tweede Wereldoorlog in het bezette Frankrijk, Nederland en ook België een Oorlogsorde ontstond, als exclusieve vertegenwoordiging van de nazi-ideologie. De Orde van Geneesheren kwam in de plaats van de bestaande artsensyndicaten. Het voltallige AVGV stapte zelfs in blok over naar de nieuwe Orde.

Er was nu een Orde, op corporatieve grondslag voor het hele land, met twee zelfstandige Kamers: een voor elk landsgedeelte en met vrije keuze voor de Brusselaars. Elke Kamer telde vijf provinciale afdelingen.

Aan het hoofd van de Orde kwam een algemeen leider, bijgestaan door een plaatsvervanger. De algemene leider was leider van de ene Kamer, zijn plaatsvervanger van de andere. De secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid kon hen benoemen en ontslaan. Alleen de leiders hadden effectieve macht. De bijraden hadden slechts een adviserende rol.

Missie van de Orde

De 'missie' van de nieuwe Orde was drieledig: het reglementeren van het artsenberoep, het vrijwaren van de eer en de beroepstucht door het opstellen van een medische deontologische codex en het installeren van een beroepstribunaal in elk van de Kamers.

Vanaf mei 1941 behoorden de conflicten tussen *Oberstabsarzt* Holm en Dr. Frans Van Hoof, de secretaris-penningmeester van het AVGV, tot de orde van de dag. Achter de coulissen bleven de Duitsers waakzaam, zoals Dr. Van Caekenberghe, de beheerder van het AVGV, aan zijn collega Gerard Iserbyt schreef. Hoewel Holm liet uitschijnen dat het een Belgische aangelegenheid betrof, stelde Van Caekenberghe dat er 'anderen' waren die aan de touwtjes trokken.

Voor zijn kandidatuur als Leider van de Orde kon Frans Daels op de steun van de Duitse militaire administratie rekenen. De twee topmannen van het AVGV, Libbrecht en Van Hoof, verzetten zich evenwel tegen zijn kandidatuur. Ook op de Gentse universiteit viel Daels uit de boot bij de keuze van een nieuwe rector. Zoals gastprofessor

Mackensen in augustus 1941 schreef, werd een man gezocht "...der politisch tragbar ist und Initiative genug besitzt, der Universität ein Gesicht zu geben (dies dürfte nicht Daels sein, der viel zu umstritten ist...)" Volgens de Leider van de Orde ging de voorkeur van Romsée en Libbrecht uit

mineerd door de collaboratiebewegingen en de Orde in Vlaanderen was volledig in handen van het AVGV. Voor het vinden van 'geschikte' Waalse kandidaten nam Libbrecht contact met Romsée die Rexistische kandidaten zocht, vond en aanstelde.

De raadsbesluiten die tot de

puten tussen Van Hoof en Libbrecht aan te wakkeren.

Numerus clausus

Op vraag van het ministerie van Openbaar Onderwijs werd de Gentse faculteit geneeskunde gevraagd een advies te geven over de overbevolking van de medische faculteiten. Zonder

de precieze rol te kennen die Frans Van Hoof, leider van de Orde der Geneesheren, hierin speelde, was de keuze voor Gent niet onverwacht: het was immers de Universiteit van Gent die tijdens WO I door de bezetter 'vervlaamst' werd om de sympathie van de Vlamingen te winnen.

Er werd een commissie geïnstalleerd onder het voorzitterschap van professor Adriaan Martens, internist, oud-activist en VNV'er. Martens was een van de hoogleraren die, net als de VNV'ers Raymond Speleers (prof Ophthalmologie) en Roger Soenen (prof Rassenleer en rassenbiologie), met steun van de bezetter 'heraangesteld' waren.

De commissie oordeelde dat het aantal studenten geneeskunde beperkt moest worden en was voorstander van een pre-universitair geneeskundig onderzoek, een psychotechnisch onderzoek gekoppeld aan een ethisch onderzoek, en een maturiteitsonderzoek. Volgens de commissie kon een *numerus clausus* de overbevolking in de medische faculteiten oplossen.

Als oorzaak van die overbevolking werd de democratisering van de vrije beroepen aangestipt. Volgens het verslag van de faculteitsraad moest een goed geneesheer een reeks eigenschappen van... "*psychischen, intellectueelen en moreelen aard bezitten...*" De karakteristieken van deze eigenschappen waren, zelfs rekening houdend met de tijdsgeest, volstrekt lachwekkend, temeer daar ze werden opgesteld door collaborerende professoren in een sfeer van terreur en verklikking.

Blinde terreur

In 1943 deinsden Van Hoof en Dossin er niet voor terug de Belgische magistratuur in te schakelen en de artsen tot aansluiting bij de Orde te verplichten. Verder maakten ze lijsten over aan de Duitse overheid die de namen van 'weigerachtige' dokters bevatten. Dat dokters, die zich niet lieten inschrijven, op een zwarte lijst terecht kwamen, hoeft

Dokter Debersaques

geen betoog. Ze riskeerden verplichte tewerkstelling in Duitsland.

Dokter Pierre-Marc Debersaques maakte met zijn vriend en collega dokter Raphaël Schotte deel uit van de Belgische sectie van de Franse inlichtingendienst *Cohors Asturies*. Deze dienst werd geleid door de Franse wiskundige en filosoof Jean Cavallès. Tijdens de oorlog maakte Cavallès gebruik van zijn vooroorlogse contacten in het Belgische universitaire milieu. Professor Lameere was de spilfiguur in de Belgische sectie. Met vaste contacten in de provincies Luik en Henegouwen was de Gentse sector (Schotte en Debersaques) en de Antwerpse sector (Dr. Charles Andersen) zeer actief.

Debersaques, verbonden aan de Gentse Commissie voor Openbare Onderstand, werd op 9 mei 1943 opgeëist voor de *Organisation Todt (O.T.)*, hij werd met andere woorden opgeroepen voor dwangarbeid. Aan de basis van de oproeping lag ongetwijfeld zijn weigering zich in de Orde in te schrijven. Op 21 mei ontving hij in de *O.T.-Oberbauleitung* te Loppem een marsbevel voor de geneeskundige dienst van de *O.T.-Dienststelle (Einsatzgruppe West)* te Parijs. Op 25 mei kreeg hij aldaar zijn definitief *Marschbefehl*: zijn eindbestemming lag in de *O.T.-Zentrale* te Berlijn-Charlottenburg.

Naar Buchenwald

De Belgische consul in Parijs raadt Dokter Debersaques een onderhoud met Libbrecht te Brussel aan. Libbrecht stond erom bekend bereid te zijn bij de Duitsers tussen te komen. Hij had zich vroeger al verzet tegen de opeising van 'weerbarstige' artsen waardoor hij zowel met Van Hoof als met de Duitsers in aanvaring was gekomen.

Het kon echter niet baten. Dokter Debersaques verbleef achtereenvolgens in het Fort du Hâ in Bordeaux en het Frontstalag 122 te Compiègne (Oise). Eind oktober, begin november 1943 werd hij naar Buchenwald gestuurd waar hij op 24 december overleed.

Yves Louis/
Marc Verschooris

(1) Lieven Saerens in *Vreemdelingen in een wereldstad*, p. 666.

Volgende aflevering:
Het proces van de dokters.

I. PERSOONLIJKE GEGEVENS :

Naam : *Floris*
 Voornamen : *François Emmanuel Marie*
 Geboorteplaats : *Portcamp*
 Geboortedatum : *25.10.91*
 Identiteitskaart Nr : *166253*
 Nationaliteit : *Belg*

Werd uw nationaliteit gewijzigd ? *Neen*
 Zoo ja, op welken datum ?
 Welke was Uw vroegere nationaliteit ?
 Valt U onder de bepalingen van de verordeningenbesluiten van 28.10/1940 door den Militairen Bevelhebber voor België uitgevaardigd betreffende de joden ?

Woonst : Gemeente : *Brugge*
 Straat en Nr. : *Watersloot 8*
 Telefoonnummer : *33646* Postrekeningnummer : *57.180*

Familietoestand :
 (*) ☒ *Ongehuwd*
☐ *Gehuwd*
☐ *Weduwnaar*
☐ *Widowscheiden*

Naam der Echtgenoot : *Evarist Alice*
 Nationaliteit der Echtgenoot vóór het huwelijk : *Belg*

Aantal kinderen : *dua* Geboortedatum : *8-9-20*
5-1-24
28-11-28

Aantal aangenomen kinderen of kleinkinderen ten laste :
 Geboortedatum :

Het aansluitingsformulier van de Orde van Geneesheren met de expliciete verwijzing naar de verordeningen betreffende de joden.

naar de professoren Nolf, Heymans en Elaut, die of weigerden of... niet in aanmerking kwamen.

'Heil Hitler'

Uiteindelijk kwam Dr. Van Hoof aan het hoofd van de Oorlogsorde, met de steun van de bezetter. Hij werd tevens de chef van de Vlaamse Kamer en dankte *Oberstabsarzt* Holm met een *wohlgemeintes Heil Hitler*. Zijn plaatsvervanger was de Rexistische dokter Dossin, tevens chef van de *Chambre des Médecins*. In februari 1944 kreeg Dossin het volgende schrijven: "*Le Chef de Rex, SS Hauptsturmführer Léon Degrelle, remercie vivement Monsieur le docteur M. Dossin des marques de sympathie qu'il lui a témoignées à l'occasion de son retour au pays et de la haute distinction qui lui a été décernée par le Führer. Il y a été très fort sensible et lui adresse son très cordial souvenir.*" De Nieuwe Orde werd gedo-

aanstelling van de Leider van de Orde en zijn plaatsvervanger zouden leiden, werden pas op 6 maart 1942 gepubliceerd. Dr. Frans Van Hoof, beschermend lid van de Vlaamse SS, was een verwoed anti-jood. Ontrouw aan zijn gelofte iedereen te helpen kon hij 'geen jood... rieken' en 'jaagt hij deze buiten'.

Een van zijn eerste taken binnen het AVGV was het volledig 'ariseren' van de aangesloten leden. Het aansluitingsformulier voor de verplichte Orde der Geneesheeren telde acht pagina's en twee vragen lieten geen twijfel bestaan:
 • "Valt U onder de bepalingen van de verordeningenbesluiten van 28/10/1940 door den Militairen Bevelhebber voor België uitgevaardigd betreffende de joden?" en
 • "Waar was Uw verblijf van 10 Mei tot 1 September 1940?"
 Begin 1943 was het aansluitingsformulier ook een reden om de bestaande en herhaalde dis-